

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא סח

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

אלא דקתני סיפא (3) **גבב וטבח ובא אחר וגבבו - ראשון משלם תשלומי ארבעה**

וחמשה ושני אינו משלם אלא קרן - ומי איכא למ"ד שינוי מעשה לא קני?! [לקמן]

רב פפא מיישב קושיה זו, ומבאר את כל המשנה לאחר היאוש.

עד עתה הסכמנו שבמקרה השני של המשנה מוכרח להיות שמדובר לאחר היאוש (שני משלם כפל), ובמקרה השלישי לפני היאוש (שני משלם קרן בלבד). מלבד כל זאת, אם במקרה הראשון מדובר לאחר היאוש, קשה לרב, וגם על המקרה השני קשה לו שאיך הראשון משלם ד' וה' הרי משלו הוא טבח ומכר. כעת רבא מיישב את הברייתא ויבאר באופן שיטת ד' ד' לרב.

2. רבא - כולה לפני היאוש.

לכן אין קושיה לרב איך במקרה הראשון משלם קרן בלבד, משום שהראשון לא קנה.

וכדי לבאר את המקרה השני שהגבב משלם כפל, הוא מתקן את הברייתא: **ואיפוך**

סיפא (3) למציעתא (2), ומציעתא לסיפא - ואימא הכי:

(2) **גבב ומכר ובא אחר וגבבו - הראשון משלם תשלומי ארבעה וחמשה והשני**

אינו משלם אלא קרן משום דשינוי רשות בלא היאוש לא קני.

(3) **גבב וטבח ובא אחר וגבבו הראשון משלם תשלומי ארבעה וחמשה והשני**

משלם תשלומי כפל דקנייה בשינוי מעשה.

3. רב פפא - לאחר היאוש, כמו שהגמרא הבינה בהתחלה.

אמר לעולם לא תיפוך, וכך מיישב את קושית רבא דלעיל, סיפא (3) ב"ש היא דאמרי

שינוי במקומה עומד אפילו לאחר היאוש.

נמצא לפי זה **קשיא רישא** מדוע לא משלם כפל **ומציעתא** מדוע משלם ד' וה' **לרב.**

4. א"ר זביד לעולם כולה לפני היאוש וגם לא צריך להפוך את הדינים - ואין

קושיה לרב מהמקרה הראשון מדוע אינו משלם כפל, וגם אין קושיה מהמקרה

השני מדוע משלם ד' וה'.

ע"כ צריך ליישב את המקרה השני מדוע הגבב השני משלם כפל. וכך הוא מבאר:

והב"ע שנתייאושו הבעלים בלוקח ולא נתייאושו בגבב, דה"ל היאוש (ושינוי רשות)

– לכן הראשון משלם ד' וה', שלא משלו שחט ומכר, שהמכירה הייתה לפני היאוש.

וסיפא מיישב כב"ש - כמו רב פפא.

כעת רב זביד בא ליישב מדוע התנא נקט במקרה השני שהיה לוקח באמצע, והגבב השני גבבה ממנו, שבכך משמע, לכאורה, שהלוקח מייצר מצב שיהיה שינוי רשות היאוש אך היאוש גרידא לא מועיל, וחוזרת הקושיה לרב, כדלהלן:

ולא תימא משום דבעינן היאוש ושינוי רשות, אלא אפילו היאוש לחודיה נמי קני

גבי גבב ראשון כרב ובכך הגבב השני משלם כפל, **אלא דלא משכחת דמשלמי תרוייהו**

גבב ראשון וגבב שני אלא בהכי - שאם נתייאושו הבעלים בעודו אצל הגבב ראשון, השני

משלם כפל אך הראשון אינו משלם ד' וה' שהרי משלו מכר, ואם נתייאושו אצל הגבב שני,

הראשון משלם ד' וה' אך השני אינו משלם כפל.

סיכום שלושת הביאורים בברייתא

מקרה	ראשון	שני	רבא	רב פפא	רב זביד
(1) גבב ובא אחר וגבבו	כפל	קרן	לפני היאוש	לאחר היאוש	לפני היאוש
(2) גבב ומכר ובא אחר וגבבו	ד' וה'	כפל	היפוך שני משלם קרן	לאחר היאוש - קשיא לרב	שנתייאושו הבעלים בלוקח ולא נתייאושו בגבב
(3) גבב וטבח ובא אחר וגבבו	ד' וה'	קרן	היפוך שני משלם כפל	ב"ש - שינוי במקומה עומד	ב"ש - שינוי במקומה עומד

אימת מכרו? לפני היאוש או לאחר מקן?

לפני היאוש - מי איכא נשתרש הרי לא אהנו מעשיו דלכ"ע שינוי רשות בלי היאוש לא קונה?

אלא לאחר היאוש - שכעת הלוקח קונה ביהוש ושינוי רשות.

עתה מקשה לרב, דאם היאוש גרידא קונה איך יתכן שהגבב משלם ד' וה', הרי כעת הבהמה שוב לא מתייחסת לבעלים, והטביחה ומכירה היו ברשות הגבב. אך אם היאוש לא קונה אז מובן שמשלם ד' וה' כיוון שהבהמה ברשות הבעלים.

ואי ס"ד היאוש קני אמאי משלם תשלומי ארבעה וחמשה? שלו הוא טובח, שלו הוא מוכר!

(תירוץ) לעולם לפני היאוש והסיבה שהתורה חייבה לשלם ד' וה' **כדאמר רבא מפני ששנה**

בחטא (יתבאר לקמן), **הכא נמי מפני ששנה בחטא**. – נמצאו למדים שלאחר היאוש אין

דיני תשלומי ד' וה'.

ת"ש וטבח או מכרו: מה טביחה שאינה חוזרת, אף מכירה שאינה חוזרת ר"ל

שאינו חייב אלא כשהמכירה חלה וקנה הלוקח.

הגמרא ממשוכה ומדייקת באיזה מקרה דיברה הברייתא:

אימת?

לפני היאוש - אמאי אינה חוזרת הרי שינוי רשות בלי היאוש לא קונה?

אלא לאחר היאוש -

ואי ס"ד קנייה לפי רב אמאי משלם ד' וה'?

שלו הוא טובח, שלו הוא מוכר?

עתה הגמרא חוזרת בה מההבנה הראשונה ש'מכירה אינה חוזרת' פירושו שהועילו מעשיו, אלא אפילו שלא הועילו מעשיו חייב משום ששנה בחטא, וכוונת הברייתא היא שהמכירה צריכה להיות לחלוטין ולא זמנית. כדלהלן:

כדאמר רב נחמן פרט לשהקנה לשלשים יום, הכא נמי פרט לשהקנה לשלשים יום דהיינו שכירות בעלמא.

מיתבי- יבואר בברייתא למטה שלושה מקרים שהגמרא דנה בהם אם איירו לפני היאוש או

לאחר מקן, וכיצד לבאר כל מקרה בנפרד. ולמסקנה יתבאר שלושה אופנים, ואחד מהם לא

הולך לפי רב.

(1) **גבב ובא אחר וגבבו - הראשון משלם תשלומי כפל והשני אינו משלם אלא**

קרן בלבד, (כתיב לגבי כפל 'וגבב מבית האיש') [ממה שאינו חייב בכפל מוכח שהשני

לא קנה את הגביבה, ויש לחשב אם היה לפני היאוש או אפילו לאחר היאוש (דלא כרב)]

(2) **גבב ומכר ובא אחר וגבבו** - מהלוקח - **הראשון משלם תשלומי ארבעה וחמשה**

והשני משלם תשלומי כפל, [ממה שהגבב השני משלם כפל מוכח שהיה קנין והיינו

לאחר היאוש.]

(3) **גבב וטבח ובא אחר וגבבו - הראשון משלם תשלומי ד' וה' והשני אינו משלם**

תשלומי כפל אלא קרן בלבד [לכאורה צריך לומר שאייר לפני היאוש. שהרי על יד

ההלך הדין של הגמרא: היאוש ושינוי מעשה (טביחה) לכ"ע קנה הראשון, ואז השני היה אמור לשלם כפל].

להלן הדין של הגמרא:

קתני מיהא מציעתא (2) **גבב ומכר ובא אחר וגבבו - הראשון משלם תשלומי ד'**

וה' והשני משלם תשלומי כפל.

אימת?

לפני היאוש - שני אמאי משלם תשלומי כפל? שינוי רשות בלא היאוש מי איכא למ"ד דקני?!

לכן מסיקה הגמרא ביאור ראשון וקושיה לרב:

1. **אלא מקרה (2) - לאחר היאוש.**

ואי ס"ד היאוש קונה, אמאי משלם תשלומי ד' וה' דידיה הוא דזבין!

ותו, דקתני רישא (1) **גבב ובא אחר וגבבו - ראשון משלם תשלומי כפל והשני אין**

משלם אלא קרן - מכדי לאחר היאוש קיימין.

ואי ס"ד היאוש קונה, שני אמאי אינו משלם אלא קרן?

אלא לאו ש"מ היאוש לא קני וקשיא לרב.

(קושיה) אמר רבא ותסברא הא מתרצתא היא?!

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא סח

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

וריש לקיש אמר פטור - חיוביה לפני יאוש הוא, אבל לאחר יאוש קנה, ושליו הוא טובח ושליו הוא מוכר - כשיטת רב לעיל.

(קושיה)איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש, גב והקדיש ואחר כך טבח- משלם תשלומי כפל לבעלים.

ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה - כשגנב בהמת אחר שהקדישה אינו משלם כפל, שהתורה אמרה 'שלם שנים לרעהו' ולא משל הקדש, וה"ה שאינו חייב בתשלומי ד' וה', והואיל ופטור מכלל, פטור גם מד' וה', שהתורה אמרה ד' וה' ולא ג' וד'. ומכאן לומדים שבהמת קודש אינו מכלל תשלומי ד' וה', ואפילו במקרה שלנו שמשלם כפל, ועם כל זאת פטור.⁹⁷

אימת?

אלימא לפני יאוש - מי קדוש? איש כי יקדיש את ביתו קדש אמר רחמנא: מה ביתו שלו, אף כל שלו.

לאחר יאוש -

וטעמא הקדיש הוא דאינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה, דכי קא טבח דהקדש קא טבח, אבל לא הקדיש טבח משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

וכך הוא מדויק - ואי סלקא דעתך יאוש קונה, אמאי משלם? שלו הוא טובח שלו הוא מוכר! [למרות שאינו יכול לקנות ביאוש גרידא, אך לגבי הקדש יכול להקדיש, משום שישנו

ביאוש ושינוי רשות כלפי הקדש - תוס' רבנו פרץ]

מ"מ ר"ל דוחה הוכחה זו ומעמיד את הברייתא במקרה מסוים, דהיינו: שעמד בד"ן ולא נגמר הדין (כשתופס הבהמה ברשותו לא נחשב כגזל, שהרי פטור מתשלומי ד' וה'), וחייב בכפל, ואחר כך הבעלים הקדישו, לפי מ"ד הסובר שאפשר להקדיש דבר שאינו ברשותו, ולאחר מכן וטבח ומכר - כדלהלן:

(תירוץ) א"ל הכא במאי עסקין כגון שהקדישוהו בעלים ביד גב. (קושיה) ומי קדוש?

והאמר ר' יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים, שניהן אינן יכולין להקדיש: זה גזל לפי שאינו שלו, וזה בעלים לפי שאינו ברשותו.

(תירוץ) אמרי הוא דאמר כצנעוני דתנן - מי שיש לו כרם רבעי ורוצה לאוכלו צריך לפדותו. ובני אדם חסידים שרוצים לסלק יד לאדם מן העבירה, פודין את הכרם רבעי ביד מי שלקט מפרותיו. - וכמו שלגבי פדיון מועיל דבר שאינו ברשותו כמו כן חל הקדשו.

הצנעוני מניחין את המעות ואומרים 'כל הנלקט מזה יהא מחולל על המעות האלו'.

בינתיים הגמרא הבינה שהם הקדישו טרם שעמד בד"ן, ואז לא שייך לשלם אפילו כפל, ולכן מקשה עליו:

(קושיה) והרי חזרה קרן לבעלים שהקדישוהו בכל מקום שנמצא ואינו משלם כפל, שכפל ישנו שהעדים מצאו את הגניבה בידם.

(תירוץ) כשעמד בד"ן טרם שהקדישו הבעלים. היכי דמי?

אי דאמרי ב"ד 'צא תן לו' מאי איריא הקדיש אפילו לא הקדיש נמי לא ליחייביה, דאמר רבא -

1. 'צא תן לו' - טבח ומכר פטור, כיון דפסקוה למילתיה, וטבח ומכר הוה ליה גזלן, וגזלן אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

שיטות נוספות בחיוב תשלומי ד' וה' - לפני יאוש / לאחר יאוש / בשניהם

יבאר שלוש שיטות מתי יש דין תשלומי ד' וה': א. רב נחמן ורבי יוחנן בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש, ב. ר"ל (וגם רב הל"ל) דווקא לפני יאוש. ג. רב ששת ור"א רק לאחר יאוש. ומחלוקתם מבוססת האם יאוש גרידא קונה, ועוד יתבאר מה סיבת החיוב של תשלומי ד' וה' האם הוא משום שהועילו מעשיו או משום ששנה בחטא. נביא בסוף הסוגיא טבלה עם כל השיטות ופרטיהם.

איתמר המוכר לפני יאוש - לענין תשלומי ד' וה' -

א. רב נחמן אמר חייב - ומכרו אמר רחמנא, והא זבין, לא שנה לפני יאוש לא שנה לאחר יאוש.

ב. רב ששת אמר פטור - חיוביה לאחר יאוש הוא, דאהנו מעשיו, אבל לפני יאוש דלא אהנו מעשיו, לא מיחייב.

טעמו משום דומיא דטביחה בעינן דאהנו מעשיו.

א"ר ששת מנא אמינא לה? דתניא -

א"ר עקיבא מפני מה אמרה תורה טבח ומכר משלם ד' וה'? מפני שנשתרש

בחטא עשה שורשין - אהנו מעשיו.

וכך הוא מדויק:

אלימא לפני יאוש מי איכא נשתרש? הרי המכירה לא חלה.

אלא לאחר יאוש הוא.

(דחיה) אמר רבא מפני ששנה בחטא.

ת"ש וטבחו ומכרו: מה טביחה שאינה חוזרת, אף מכירה שאינה חוזרת. אימת?

אלימא לפני יאוש - אמאי אינה חוזרת הרי המכירה לא חלה?

אלא לאחר יאוש - וש"מ חיובא לאחר יאוש הוא.

(דחיה) תרגמה רב נחמן פרט לשהקנה לו לשלשים יום.

[עד כאן דף סח עמוד א']

ואף ר' אלעזר סבר חיוביה לאחר יאוש הוא כמו רב ששת -

דאמר ר' אלעזר תדע סתם גניבה יאוש בעלים הוא, ר"ל שמיד הם מתייאשים ואם מכר הגנב אז הלוקח קונה שיש: א. יאוש. ב. ושינוי רשות, שהרי אמרה תורה טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

ודלמא לא אייאש? אלא לאו משום דאמר' סתם גניבה יאוש בעלים היא שתקף מתייאשים הם. - אלמא שהוא סובר שהחיוב היינו דווקא לאחר יאוש, שאל"כ אין שום הוכחה

מזאת.

אך הגמרא מקשה עליו, מדוע הוא מכירח שהתורה חייבה רק אחר היאוש:

(קושיה) ודלמא אף על גב דלא אייאש?

(תירוץ) אמרי לא סלקא דעתך דומיא דטביחה - מה טביחה דאהנו מעשיו⁹⁸, אף מכירה דאהנו מעשיו. ואי לפני יאוש מאי אהנו?

למרות שהסביר את החיוב משום דאהני מעשיו, אך איך הוא מוכיח שבסתם גניבה מתייאשים, הרי אפשר להעמיד את הפסוק במקרה מיוחד ששמעו הבעלים והתייאשו.

(קושיה) ודלמא דשמעיניה דאייאש?

(תירוץ) דומיא דטביחה: מה טביחה לאלתרי⁹⁹, אף מכירה לאלתר.

עתה הגמרא מביאה דעת רבי יוחנן שסובר כמו רב נחמן.

א"ל ר' יוחנן גניבה בנפש תוכיח¹⁰⁰, התורה חייבה על הגניבה והמכירה למרות שאין יאוש בעלים, שאין אדם מתייאש על עצמו, וחייב. - מכלל דסבר רבי יוחנן לפני יאוש

חייב. לאחר יאוש מאי מי סובר כרב שיאוש גרידא קונה ושליו הוא מוכר ופטור, או לא וכ"ש

לאחר יאוש שחייב דעכשו אהנו מעשיו?

ר' יוחנן אמר חייב - חיוביה בין לפני יאוש בין לאחר יאוש¹⁰¹.

⁹⁷ תוספות ד"ה מה טביחה דאהנו מעשיו. משמע דסבר ר"א דשינוי קונה דאהנו מעשיו משמע לאפוקי מרשות בעלים דומיא דאהנו מעשיו דמכירה וקשה לפי רשב"ם דמפרש בפ"ק (ד' יא.) אהא דאמר עולא א"ר אלעזר שמיין לגבב ולגזלן דהיינו לענין פחת נבילה דהוי דנגזל משום דלא קני לה גזלן בשינוי וי"ל (1) דדוקא בשינוי שאין הגזלן עושה בידיים לא קני כגון שמתה הבהמה אבל שינוי שעושה הגזלן בידיים כגון טביחה מודה ר"א דקני (2) א"נ אהנו מעשיו

דטביחה היינו שמחסרה מן הבעלים ולא דקני ליה ולא הוי כאהנו מעשיו דמכירה: .

⁹⁸ תוספות ד"ה מה טביחה לאלתר אף מכירה לאלתר. וא"ת והא ממש לאלתר קודם ידעית בעלים אי אפשר להיות דומיא דטביחה דה"ל יאוש שלא מדעת וקיימא לן כאביי דלא הוי יאוש וי"ל דטביחה נמי אין דרך לטבוח לאלתר עד שיבוא לביתו ובתוך כך מסתמא יודעין הבעלים.

⁹⁹ כך ביאר הפני יהושע בדעת רש"י.

סיכום הדרך היומיומי

שקלא וטריא

בבא קמא סח

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן (שמערים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

2. 'חייב אתה ליתן לוי'סא - טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה, כיון
דלא פסקה מילתא, אכתי גנב הוא.
(מסקנה) לא צריכא דאמרי' ליה חייב אתה ליתן לוי'.

סיכום השיטות וטעמיהם – מתי משלם ד' וה'

מתי חייב	מקורו	סיבת החיוב	האם יאוש גרידא קונה
רב / ר"ל	לאחר יאוש שלו הוא טובח ומוכר	שנה בחטא	קונה
רב נחמן / רבי יוחנן	ומכרו אמר רחמנא ולא שנא לפני או לאחר יאוש	שנה בחטא	לא קונה
רב ששת / ר"א	דומיא דטביחה	אהנו מעשיו	לא קונה

[עד כאן דף סח עמוד ב]